

provincie :: Utrecht

Actieprogramma cultuurbereik 2001-2004

02-725

Actieprogramma Cultuurbereik 2001 - 2004

**Boekmanstichting • Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739**

Maart 2001

Inhoudsopgave

De basis van het actieprogramma

I	Beleidskader	
	1. Bewegredenen en doelen	7
	2. Organisatie	8
II	Karakteristiek van de Utrechtse cultuur	
	1. Het algemene beeld	10
	2. Op onderdelen	10

Het pakket impulsen

III	Algemeen deel	
	1. Impulsen voor gemeenten en het provinciale-regionale veld	15
	2. Concrete uitwerking: de (eerste) acties	16
IV	Cultuur en School	
	1. Voortzetting van het beleid	23
	2. De acties	23
V	Decentrale geldstroom beeldende kunst en vormgeving	
	1. Beleidsombuigingen	25
	2. De (eerste) acties	25

Geld

VI	De meerjarenramingen	29
----	----------------------	----

Boekmansichting * Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

De basis van het actieprogramma

I Beleidskader

1. Beweegredenen en doelen

Het provinciaal Actieprogramma Cultuurbereik 2001-2004 is een pakket impulsen waarmee wij kracht willen bijzetten aan een belangrijke tendens in de cultuursector, namelijk het zoeken naar nieuwe manieren van omgaan met het publiek. Dat betreft zowel het algemene publiek als specifieke publieksgroepen. De drieslag kwaliteit, verscheidenheid en publieke betrokkenheid vormen sinds jaar en dag de pijlers van het cultuurbeleid. Het Actieprogramma Cultuurbereik begint aan de publiekscant om zo doende meer verscheidenheid en nieuwe kwaliteiten op te roepen.

Het initiatief voor het Actieprogramma Cultuurbereik komt van het rijk, dat in de uitgangspunten voor de nieuwe Cultuurnota 2001-2004 als centraal thema heeft gekozen de verbreding van een - kwalitatief gewaarborgd - cultuuraanbod waardoor meer mensen erdoor worden aangesproken. Achterliggende zorg is dat het toekomstig draagvlak voor cultuur te smal zal zijn doordat brede publieksgroepen, en met name jongeren en allochtonen, er geen boodschap (meer) aan hebben.

Aangezien bij provincies en grote(re) gemeenten vergelijkbare opvattingen leven, hebben IPO, VNG en rijk besloten tot een gezamenlijke inspanning, inhoudelijk en financieel, onder het motto "een ander en diverser aanbod voor een breder en diverser publiek".

Als richtsnoer gelden landelijk vijf doelstellingen:

- *versterking van de programmering van culturele accommodaties (alle plekken waar publiek en cultuuraanbieders elkaar kunnen ontmoeten)*
- *ruim baan voor culturele diversiteit*
- *investeren in de jeugd*
- *beter zichtbaar maken van het cultureel vermogen*
- *culturele planologie op de agenda zetten.*

Het actieprogramma bestaat uit een algemeen, nieuw gedeelte met impulsen voor gemeenten en het culturele veld, en twee specifieke onderdelen die voortborduren op bestaand beleid; de doelstellingen van het actieprogramma zijn of worden daarin ingeweven. Het betreft ten eerste Cultuur en School, gestart in de periode 1997-2000 als landelijke injectie voor cultuureducatie en in menig opzicht een proeftuin voor dit actieprogramma. Ten tweede gaat het om de Decentrale geldstroom beeldende kunst en vormgeving, gestart in 1985.

Juist omdat het actieprogramma raakt aan één van de pijlers van het cultuurbeleid, omdat het een olievlekwerking wil geven aan een nieuwe wijze van omgaan met het publiek, koppelen wij het aan het reguliere beleid. Het actieprogramma is dus geen apart speelveld. Het lopende beleid is vastgelegd in de Cultuurnota 1999-2002. Ons doel met het actieprogramma is om passende ideeën uit deze cultuurnota extra vaart te geven. Tegelijkertijd willen wij het reguliere beleid voorzien van een nieuwe intensiteit waar het gaat om publieke betrokkenheid bij cultuur. Dat beleid is immers niet statisch, maar constant in verandering; het actieprogramma werkt daarbij als een katalysator. Voor een deel kan die doorwerking al binnen het lopende beleid zijn beslag krijgen, voor een ander deel in de volgende provinciale cultuurnota.

In het verlengde hiervan kiezen wij voor actieve beïnvloeding en gerichte actie. Wij zijn een proces aangegaan, waarbij wij samen met gemeenten en de mensen in het veld invulling geven

aan het actieprogramma. Het gaat ons om acties met perspectief op continuïteit in de praktijk en in beleid. Of het nu gaat om bescheiden projecten met een voorbeeldfunctie of langlopende processen en beleidstrajecten.

Dit betekent - voor alle duidelijkheid - dat ons Actieprogramma Cultuurbereik niet werkt als een losse subsidiepot voor incidentele activiteiten, waarbij de subsidiënt afwacht wat er binnenkomt.

Vanaf de voorbereiding van het programma, in april 2000, zijn wij langs twee lijnen te werk gegaan. De provincie daagt het provinciale en regionale culturele veld (instellingen en andere initiatieven) uit om te komen met plannen en ideeën. Ons doel daarmee is de cultuurpraktijk te (doen) doordesen met nieuwe inzichten en onorthodoxe vormen van samenwerking. Dit op basis van onze verantwoordelijkheid voor de provinciale culturele infrastructuur, evenals die van de 'buursectoren' toerisme en welzijn. De provincie stelt hierbij - als altijd - de kaders en jaagt vuurtjes aan.

Nieuw is de tweede lijn waarlangs het actieprogramma inhoud krijgt, namelijk in gezamenlijkheid met de middelgrote en kleinere gemeenten. Het is voor het eerst dat de provincie en deze gemeenten met elkaar in gesprek gaan, niet over een onderdeel van cultuurbeleid, want dat gebeurt geregeld, maar over het brede cultuurbeleid en over samenhang. Alle cultuur krijgt uiteindelijk tastbare vorm op gemeentelijk niveau (ook het werk van de door de provincie aangestuurde instellingen). Wij zien dat de gemeenten op allerlei manieren het culturele leven in hun stad willen intensiveren. Hun plannen bevatten duidelijke aanknopingspunten om de vijf doelstellingen van het actieprogramma te laten doorstromen in het lokale beleid.

Met het actieprogramma hebben wij uiteindelijk tot doel te komen tot reguliere en brede bondgenootschappen met de gemeenten, waarin cultuurbeleid van provincie en gemeenten tot (betere) aansluiting wordt gebracht. Niet in de laatste plaats willen wij daarbij intergemeentelijke visies en samenwerking stimuleren en faciliteren.

De provincie fungeert hier als meedenker, initiator en medefinancier voor gemeenten.

Tot de grote(re) gemeenten die een eigen actieprogramma opstellen behoren ook de gemeenten Amersfoort en Utrecht. Het is onze intentie om in overleg met hen na te gaan in hoeverre de drie programma's op elkaar kunnen worden afgestemd en waar zij elkaar over en weer kunnen versterken.

De tweeledige benadering - met gemeenten, met instellingen - zet zich in de komende jaren voort. Allerlei organisaties hebben inmiddels, in nauwe samenspraak met ons, plannen uitgewerkt. Ook hebben meerdere gemeenten ambities en wensen op tafel gelegd. In hoofdstuk III staat onze eerste keuze uit al die plannen.

Nu, bij de start van het vierjarige proces, bestemmen we een deel van geld; een ander deel reserveren we voor nieuwe ideeën en eventuele vervoltrajecten van succesvolle proefprojecten. Hierover gaan en blijven wij in gesprek met het provinciale en regionale veld en de gemeenten. Voor de jaren 2002-2004 zullen wij elk jaar een actualisering van het actieprogramma op tafel leggen.

2. Organisatie

Het gehele proces van opstellen en uitvoeren van het Actieprogramma Cultuurbereik staat onder leiding van een stuurgroep. Deze bestaat uit de drie leden van gedeputeerde staten die samen het cultuurbeleid in portefeuille hebben: J.P.G. van Bergen (voorzitter), mw. mr. M.N. Kallen-Morren en mr. D.H. Kok. Voorts hebben zitting de onafhankelijk adviseur B. van Rosmalen, directeur Walter Maas Huis, Landelijk Instituut voor Culturele Verkenningen, en mw. drs. F.A.A. Huisman, ambtelijk projectleider.

Een ambtelijke projectgroep ondersteunt de stuurgroep. Als vooruitgeschoven post van gedeputeerde staten stuwt zij de acties en is zij het aanspreekpunt voor het veld en gemeenten.

Direct bij de start van de voorbereidingsfase hebben wij gekozen voor een kwaliteitsinbreng van buiten. Het maken van het programma zelf en de meeste activiteiten die het aanjaagt, hebben het karakter van een groeiproces. Wij vinden het van groot belang dat ideeën onderweg kunnen worden becommentarieerd en gevoed met andere inzichten. De gebruikelijke figuur van een adviescommissie die aan het eind van een denkproces oordeelt over pasklare plannen, staat hiermee op gespannen voet. In plaats van een kwaliteitstoets achteraf, die weinig vruchten meer afwerpt, kan het denken over kwaliteit beter worden ingeweven.

Op onderdelen van het cultuurbeleid passen wij deze aanpak al toe en ook bij het actieprogramma doen wij dat.

Daarom zullen wij de huidige advisering door één extern adviseur uitbreiden. Van tijd tot tijd roepen wij ook andere onafhankelijke deskundigheid erbij. Wie wij vragen hangt af van het onderwerp. Wel kiezen we mensen die vertrouwd zijn met één van de vijf landelijke thema's, met de doelgroepen en met vernieuwingsprocessen. De adviseur van het eerste uur, B. van Rosmalen, fungeert hierbij als meewerkend voorman.

De kwaliteit van activiteiten en de resultaten van het actieprogramma worden uiteraard ook landelijk gevolgd. IPO, VNG en rijk maken afspraken over een gezamenlijke aanpak van monitoring en evaluatie, waarbij zowel kwantitatief als kwalitatief onderzoek en visitatie tot de mogelijkheden behoren.

De communicatie over het actieprogramma zal zich in de komende tijd steeds verder uitbreiden. Ons uitgangspunt is dat zoveel mogelijk geïnteresseerden worden betrokken: instanties, gesubsidieerde organisaties, andere verbanden, individuele belangstellenden, vrije creatieven. Met het ons bekende veld en met de gemeenten onderhouden wij rechtstreeks contact. Daarnaast schenken wij in ons Cultuurbulletin, dat zeer breed wordt verspreid, uitgebreid aandacht aan alle onderdelen van het actieprogramma.

De nieuwe media bieden de kans om grote groepen inwoners van de provincie te bereiken. Daarom wordt er gewerkt aan een interactieve website. Wat deze website extra wervende kracht kan geven is de combinatie van informatie, participatie door derden en virtuele kunst. Daarom hebben wij de Hoge School voor de Kunsten gevraagd om een virtuele artistieke component van de website te organiseren.

II Karakteristiek van de Utrechtse cultuur

1. Het algemene beeld

De Utrechtse cultuur deelt in menig opzicht de deugden en gebreken van de cultuur elders ons land.

De provincie heeft het publiek een zeer ruim en zeer veelvormig cultureel palet te bieden. Over de hele breedte van cultuur kan het publiek aan zijn trekken komen, of de affiniteit nu ligt bij het landschap, historische binnensteden, archeologie, of bij hedendaagse beeldende kunst, de bibliotheek dan wel bij oude muziek en film.

Over het geheel genomen beschikt de provincie Utrecht over voorzieningen van goede kwaliteit. Wel is duidelijk dat het geregeld opschudden van de kussens de ene organisatie beter af gaat dan de andere.

Bereik en outillage van de culturele instellingen op gemeentelijk niveau verschillen natuurlijk aanzienlijk. De stad Utrecht beschikt over een meerdere culturele voorzieningen van (inter)nationale allure. Hiernaast werkt Amersfoort gestaag aan een eigen cultureel imago. Ook verschillende kleinere en middelgrote gemeenten hebben cultuur nadrukkelijk op hun agenda staan.

De diversiteit in het aanbod getuigt van vitaliteit. Daar staat tegenover dat er nog wel eens energie weglekt doordat kleine initiatieven zich met moeite staande houden op een te smalle basis. Er is eerder sprake van een eilandenrijk dan van grote verbanden. Vernieuwingen worden ingezet, maar stagneren nogal eens. Daar staan andere vernieuwingen tegenover die tot op landelijk niveau succes hebben.

Het belang van het bundelen van krachten, zowel sectoraal als buitensectoraal, wordt over de hele linie van cultuur allengs onderkend. Het ontbreekt echter nog vaak aan mogelijkheden (daadkracht, geld) om dit inzicht in daden om te zetten.

Het sectoraal ingestoken overheidsbeleid, bij provincie en gemeenten, biedt bovendien nog onvoldoende stimulansen voor vernieuwende dwarsverbanden.

Een belangrijke kracht in het culturele veld vormen de vele vrijwilligers en amateurs. In wisselende mate gaan deze liefhebbers verbindingen aan met elkaar en met professionele kwaliteit.

De belangstelling voor de mogelijkheden van de nieuwe media is groot. Niet zelden fungeren deze media alleen als elektronische folder. Hiermee wordt wel vooruitgang geboekt bij de informatievoorziening, maar er is meer te bereiken door interactief gebruik van ICT en virtuele presentaties.

2. Op onderdelen

Wat de professionele podiumkunst betreft, kent de provincie een grote rijkdom aan podia, producties, projecten en initiatieven, waarvan meerdere in de gemeente Utrecht met een landelijk bereik. Dit komt mede door de aanwezigheid van opleidingen als de Hoge School voor de Kunsten. De podia liggen redelijk gespreid over de provincie. Het publieksbereik ervan, ook onder jongeren, stemt tot tevredenheid. Dat valt op te maken uit CBS-onderzoek. De ambities vormen een sterke kant. Daarentegen zijn publieksonderzoek, pr en marketing punten waar meer werk van kan worden gemaakt. Tot de ambities behoort ook samenwerking. Die tekent zich inmiddels af in de theaterwereld (het Utrechtse model). Op muziekgebied is men nog niet zo ver.

De amateurkunst floreert in de provincie Utrecht. Naast de meer traditionele kunst in verenigingsverband en naast de gemeentelijke centra voor kunsten, zien we steeds meer andere verbanden ontstaan, ook adhoc. Vooral in deze hoek zijn interessante ontwikkelingen te vinden. Bij de meer traditionele amateurverenigingen worstelt men nogal eens met een gebrek aan jong talent en met een gebrek aan (gekwalificeerd) kader. De amateurkunst drijft in belangrijke mate op zelfwerkzaamheid en onafhankelijkheid. Deze eigenschappen staan soms in de weg als het gaat om een vernieuwende aanpak, zoals uitwisseling met andere disciplines en professionals. Buiten de traditionele verenigingen geldt vaak het tegenovergestelde. In de provincie zoeken op het ogenblik allerlei organisaties met provinciale functies - ondersteunend of uitvoerend - naar een bundeling van krachten.

Het aanbod op het vlak van beeldende kunst en vormgeving is in ruime mate aanwezig. Ongezochte ontmoetingen met kunst in de (semi)openbare ruimte, een ruim tentoonstellingsaanbod in musea met en zonder eigen collecties, galeries en kunstenaarsvoorzieningen, routes, manifestaties, lezingen en debatten - dit alles valt het publiek ten deel. Actuele thema's als het gebruik van nieuwe media en de relatie tussen beeldende kunst/vormgeving en de ruimtelijke/landschappelijke kwaliteit krijgen in toenemende mate aandacht. Dat geldt ook voor het thema van de publieke betrokkenheid. Invloed van bewoners en gebruikers op kunst in de (semi)openbare ruimte neemt letterlijk en figuurlijk zichtbaar toe. Allerlei beeldende-kunstorganisaties (Centrum Beeldende Kunst, Grafisch Atelier, uitleen) kennen een wisselend succes. De provinciale kunstuitlen, gekoppeld aan een aantal bibliotheken, heeft herziening omdat de aantrekkingskracht tegenvalt, niet in de laatste plaats bij jongeren, de grootste klantengroep van bibliotheken. De bereidheid tot samenwerking tussen de infrastructurele instellingen en met het onderwijs groeit.

Op museaal vlak heeft Utrecht veel te bieden en het aanbod neemt nog toe. Tegenover enkele succesvolle grotere musea staan nog al wat kwetsbare kleintjes met een beperkte collectie, bescheiden aantallen bezoekers, onvoldoende professionaliteit en een zekere ingekeerdheid. Daardoor wordt er nog weinig samengewerkt met andere organisaties in de gemeenten. De animo voor vaste regionale samenwerking ontbreekt vrijwel geheel. De participatie in provinciebrede projecten van de ondersteuningsorganisatie is daarentegen zeer breed. Daarbij lag de afgelopen jaren het accent op binnensectorale thema's van collectiebeheer. Toch leeft het onderwerp van publieksgericht werken wel degelijk. Zo is de bereidheid van musea tot educatieve activiteiten groot; in verschillende gemeenten worden successen geboekt. De samenwerking met belendende sectoren, als archieven en monumentenbeheerders, laat nog te wensen over.

Ook waar het gaat om het onroerende erfgoed kent Utrecht een grote rijkdom. Er zijn uiteenlopende historische landschappen en daarmee verbonden bebouwing, zoals landgoederen, boerderijlinten en verdedigingslijnes. Er zijn vele monumenten in en buiten historische binnensteden en vele archeologische vindplaatsen. Nieuwe zienswijzen, zoals de beleefbaarheid van het landschap, de toegankelijkheid van structuren en het belang van een gebiedsgerichte benadering, zijn breed gespreid. Dit betekent overigens niet dat ze al consequent in praktijk worden gebracht. De zorg om het landschap groeit onder invloed van verstedelijking, maar ook van 'vernatuurlijking', waarbij het traditionele boerenland plaats maakt voor nieuwe natuur. Dat werkt door in het toeristische aanbod, waarin naast de historische binnensteden en buitenplaatsen, het landschap een groeiende plaats inneemt. Daarbij vraagt de kwetsbaarheid van het erfgoed wel om zorgvuldige publiekswerving.

Regionale geschiedenis mag zich verheugen in nog steeds toenemende belangstelling, zowel bij een algemeen publiek als bij het onderwijs. De sector is zich bewust van het belang van geschiedenis in de lokale gemeenschappen en van het belang tot samenwerking tussen amateur- en beroepshistorici. Mede onder invloed van de bijzondere leerstoel Utrechtstudies groeit de

bijdrage van de Rijksuniversiteit aan het historisch onderzoek. Net als in de meer traditionele amateurkunst geeft vergrijzing en een gebrek aan kader reden tot ongerustheid bij historische verenigingen, temeer omdat zij een waakhondfunctie vervullen bij het behoud van vooral het onroerend erfgoed.

De archiefwereld, van ouds her nauw betrokken bij de regionale en lokale historie, maakt een veranderingsproces door. Hier ontwikkelen zich open, op het publiek gerichte organisaties. Dit gaat gepaard met schaalvergroting, hetgeen zal uitmonden in de vorming van enkele grote regionale historische centra.

Een belangrijke troef in de provinciale infrastructuur op het vlak van erfgoed vormt de reeds tien jaar oude Federatie Stichts Cultureel Erfgoed, een federatie van acht ondersteunende en uitvoerende organisaties. Tezamen bestrijken zij de volle breedte van het cultureel erfgoed.

Dit erfgoedhuis avant-la-lettre fungeert als een spin in het web van de erfgoedpraktijk. Er bestaat al geruime tijd een vaste samenwerking met het Utrechts Bureau voor Toerisme; deze kan nog geïntensiveerd worden. Van recentere datum is de samenwerking met de landschapsorganisaties.

Net als elders in het land is de bibliotheeksector sterk in beweging. Er wordt een specifiek actieprogramma voor ontwikkeld. Aard en schaal van het huidige voorzieningen beantwoorden niet meer aan de uitdagingen van algehele informatisering, van het voortgezet onderwijs, en van de veranderende bevolkingssamenstelling. Het stelsel van ruim 50 bibliotheken en de PBC wordt in de komende jaren herzien. Veelbelovend is de brede betrokkenheid in de provincie, de wens om van onderop tot vernieuwing te komen en de rol van het Provinciaal Directie Overleg. Onderzoek is gaande naar de voordelen van samenvoeging van facilitaire en ondersteunende diensten, die thans in de gemeente en de provincie Utrecht afzonderlijk worden verzorgd.

De regionale radio houdt zich staande te midden van een breed, op verstrooiing gericht aanbod. De zender bereikt zo'n 33% van de groep radioluisteraars in de provincie (iets minder dan vergelijkbare zenders als Radio 1 en 5). De bekendheid van de regionale radio kan worden vergroot; de meest voorkomende reden om niet te luisteren blijkt namelijk onbekendheid met deze zender te zijn. Anders dan de radio is de regionale televisie pas sinds kort in de ether. Tot de taken behoort de programmering van culturele onderwerpen. De eerste verkennende contacten daartoe zijn gelegd.

Tenslotte de cultuureducatie in het onderwijs. In Utrecht kent die een lange, maar eenzijdige traditie. Het overgrote deel van de scholen voor basisonderwijs besteedt systematisch aandacht aan de kunst. Een verzorgingsstructuur van drie regionale steunpunten staat garant voor stimulering en begeleiding van ruim 85% van de basisscholen buiten de gemeente Utrecht. De laatste jaren is een inhaalslag gaande. Er zijn ervaringen opgedaan ten eerste met kunsteducatie in het voortgezet onderwijs en ten tweede met educatie op de andere deelterreinen van cultuur en met name cultureel erfgoed. Punten van zorg zijn de (gevoelde) overbelasting van het voortgezet onderwijs, de lastige toegang tot het basisonderwijs bij andere onderwerpen dan kunsten, en beperkte gemeentelijke bijdragen. Het overheersende beeld is er niettemin één van enthousiasme: toenemende vraag uit het onderwijs, toenemende vraaggericht werken van lokale culturele instellingen en toenemende expertise bij de ondersteunende en dienstverlenende organisaties (steunpunten, federatie erfgoed, bibliotheken).

Het pakket impulsen

III Algemeen deel

1. Impulsen voor gemeenten en het provinciale-regionale veld

Sleutelbegrippen bij het verwezenlijken van het doel, namelijk een ander, gevarieerder aanbod voor een breder, gevarieerder publiek, zijn samenwerken en grensverleggen. Dat is dan ook wat wij de komende jaren gaan aanjagen: (verder) samenwerken en (meer) grensverleggen. Zoals wij al meteen in de eerste zin van dit programma schreven, komt dit inzicht geenszins uit de lucht vallen. Het actieprogramma grijpt aan bij onmiskenbare tendensen in de cultuur, ook in de Utrechtse cultuur. Die vormt dan ook beslist een vruchtbare voedingsbodem voor het gedachtegoed achter het actieprogramma.

Zowel gesubsidieerde instellingen als vrije initiatieven hebben positief gereageerd. In antwoord daarop zullen wij steun geven aan acties die leiden tot een inhoudelijk meer aansprekende aanbod en die sterkere en ook onorthodoxe wijzen van publiekswerving beogen. Daarbij ligt het accent op acties die tenminste een hele sector betreffen. Maar ook op activiteiten die boven een sector uitstijgen of acties waarbij verbindingen tot stand komen buiten de cultuur. En tenslotte acties die samenwerking of dialoog met publieksgroepen inhouden.

Gemeenten, kleinere en middelgrote, hebben eveneens de kans van het actieprogramma aangegrepen. Wij zullen het beleid van die gemeenten ondersteunen. In de eerste plaats door steun aan activiteiten waarbij lokale instellingen gaan samenwerken en daardoor sterker geworteld worden in lokale de gemeenschap te bewerkstelligen. Ten tweede stimuleren wij dat gemeenten in hun begrotingen flexibele middelen opnemen voor nieuwe initiatieven en brede projecten. Veel gemeenten worstelen hiermee, omdat het meeste geld vastligt voor de exploitatie van hun gesubsidieerde instellingen. Ten derde willen wij ook op gemeenteniveau samenwerking en dialoog van instellingen met het publiek aanwakkeren. Ten vierde gaat het ons om het stimuleren van verbindingen tussen cultuur, welzijn en onderwijs. En niet in de laatste plaats om intergemeentelijke en regionale samenwerking, met behoud van het eigen gezicht.

Aan de plannen, die iedereen die zich voelt uitgedaagd kan indienen, stellen wij 'de zeven eisen' uit het Plan van aanpak, inmiddels bij velen bekend:

- * omgevingsanalyse: hoe passen de ideeën binnen de lokale of provinciale culturele en sociaal-culturele context; waar ligt terrein braak, waar een kans voor versterking?
- * samenwerking: waarom wordt gekozen voor welke samenwerkingsvormen, welke meerwaarde voorziet men? Wij zijn geïnteresseerd in creatieve en organische bundeling van krachten in netwerken, niet in geforceerd samengaan;
- * kwaliteit: het publiek, cultuurmakers en cultuurhoeders willen graag serieus worden genomen. Wij nemen plannen serieus die een kwalitatieve vernieuwing en verbetering in zich dragen;
- * doel/publieksgroepen: welke plaats en welke rol krijgen zij in de plannen; waar liggen de verbindingen met aanpalende sectoren als toerisme, onderwijs en maatschappelijke participatie;
- * het niet-professionele veld: voor zover plannen niet van hen zelf uitgaan, hoe wordt aansluiting gezocht bij amateurs, vrijwilligers, vrienden- en steunorganisaties? Zij maken een belangrijke deel van het maatschappelijk draagvlak voor cultuur uit en fungeren ook als reservoir van talent;
- * toetsbare resultaten met het oog op evaluatie: wij verwachten plannen waarin toetsbare beoogde resultaten zijn geformuleerd. Doel ervan is het inzicht van organisaties en overheden

te vergroten, zodat conclusies kunnen worden getrokken voor het toekomstige provinciaal cultuurbeleid;

- * financiering: als altijd verwachten wij een zakelijke insteek, waarbij niet eenzijdig wordt gebouwd op provinciaal subsidie. Kom met plannen waarvan ook een wervende kracht uitgaat op andere geldgevers.

Dat de provincie wil opereren als aanjager, als blaasbalg om vuurtjes op te stoken, is al eerder benadrukt. Het beschikbare geld wordt speciaal daarvoor ingezet. Dat betekent dat wij komen met stimuleringsbijdragen en dus niet met geld voor exploitaties en evenmin voor integrale projectbegrotingen. Uit het actieprogramma worden gangmakers, verkenners en projecttrekkers bekostigd. Afhankelijk van de activiteit stellen wij in beperkte mate geld voor de uitvoering beschikbaar, met name voor de publieksgerichte kant daarvan. Ook is het mogelijk dat er eerst een startsubsidie voor de aanloopfase van een project komt en afhankelijk van het resultaat een bijdrage voor een vervolgetraject. Verder nemen wij bijdragen op voor projecten die als ze goed op dreef zijn verder uit reguliere kredieten worden bekostigd. Tenslotte zijn er ook meerjarige aflopende overbruggingsbijdragen.

Het actieprogramma is zo opgezet dat er steeds ruimte blijft voor nieuwe initiatieven. Tijdens de voorbereiding hebben gemeenten en organisaties al heel wat plannen op tafel gelegd. Sommige daarvan nemen wij meteen op; over andere gaat het gesprek verder. En daarnaast zijn ook nieuwe ideeën welkom.

De financiële armslag is op twee manieren gecreëerd. Ten eerste staan er verschillende deelen op de begroting. Gedurende de looptijd van het actieprogramma worden hieruit wisselende activiteiten ondersteund. Ten tweede nemen wij vanaf 2002 elk boekjaar een nog te bestemmen bedrag op.

De financiële ruimte voor de aansluiting tussen provinciaal en gemeentelijk beleid neemt in de komende jaren steeds verder toe, in het vertrouwen dat het bondgenootschap met de gemeenten - een nieuw, andersoortig contact dan tot nu toe - eveneens zal groeien.

Het zal ons niet verwonderen wanneer er meer ideeën opborrelen dan er geld is. In dat geval zullen wij, met inbreng van externe deskundigheid en aan de hand van de volgende overwegingen een keuze maken:

- mate van grensverlegging
- voorrang voor organisaties, initiatieven, gemeenten die voor het eerst mee willen doen
- rijpheid van het idee
- voorbeeldwerking voor anderen.

2. Concrete uitwerking: de (eerste) acties

2a. Versterking van de programmering van culturele accommodaties

Culturele accommodaties, dat zijn alle plekken waar liet publiek en cultuurmakers elkaar kunnen ontmoeten. Wij zullen dwarsverbanden hiertussen oproepen of versterken - lokaal, regionaal en provinciaal. Een eerste aandachtspunt is de provinciale en regionale afstemming van een baaiend aan podiumactiviteiten (muziek en theater). Daarnaast bieden wij ruimte voor grensverleggingen die nitstijgen boven de afzonderlijke culturele deelsectoren. Tenslotte willen wij inzetten op minder gebruikelijke verbindingen tussen cultuur en andere sectoren waar nieuwe publieksgroepen kunnen worden gewonnen. Om te beginnen staat de recreatiesector op de agenda, voor een later stadium cultuur en zorginstellingen.

* *PoëzieZeist*

Een project aangedragen door de gemeente.

Dit wordt een jaarlijks project met wisselende thema's, waarbij dichtkunst en taalexpressie zowel voertuig als bindmiddel zijn. Het algemene publiek en specifieke publieksgroepen worden op meer en minder voor de handliggende plekken en momenten geconfronteerd met en daadwerkelijk betrokken bij poëzie. Het themaproject wordt gedragen door een breed samenwerkingsverband van instellingen op het vlak van cultuur, onderwijs en maatschappelijke ontwikkeling. In principe kunnen ook *de andere vier landelijke doelstellingen* hierbij worden uitgewerkt.

Het resultaat: elk jaar een themaperiode voor de Zeister samenleving. De bijdrage: eerst een startbijdrage voor de uitwerking van het idee, en afhankelijk daarvan mogelijk een vervolgbijdrage.

* *Museum en (amateur)theater*

Een plan van de gemeente Wijk bij Duurstede.

Geïnspireerd door activiteiten in onder meer Kasteel Amerongen zal men in Wijk bij Duurstede met dit project verschillende vormen van geregelde samenwerking tussen (amateur)theater en een klein, historisch museum beproeven. Mogelijkheden zijn levende geschiedenis, het museum als podium en als inspiratiebron voor kunstproductie. De doelstellingen versterking programmering en *beter zichtbaar maken van het cultureel vermogen* gaan hier hand in hand.

Het resultaat: een of meerdere voltooide proefprojecten met overdraagbare resultaten en verankering in het gemeentelijk beleid. De bijdrage: een stimulansbijdrage voor uitwerking van het idee, en afhankelijk daarvan, mogelijk een vervolgbijdrage.

* *Samenwerking en afstemming podiumkunst*

De rijke ketting van Utrechtse podia, gezelschappen en initiatieven kent ook enkele zwakkere schakels, niet zozeer in kwaliteit als wel in publieksbereik. Verbeteringen zijn mogelijk door de handen ineen te slaan, door gezamenlijke pr en marketing, door coproductie en gezamenlijke inkoop, door uitwisseling van ideeën en gegevens.

Allereerst gaan wij aandacht schenken aan de muziekinitiatieven op de Heuvelrug. Er zijn verschillende kleinschalige kamermuziekfestivals. Hoewel artistiek-inhoudelijk ambitieus en kwalitatief vaak goed, zijn de festivals op zich zelf te kleinschalig voor provinciale steun. Wij denken aan het mogelijk maken van overkoepelende projecten, om zo de verschillende onderdelen kracht bij te zetten. Het gaat dan om programmeren-op-de-Heuvelrug door het jaar heen, ook op andere plekken dan de gebruikelijke podia.

Op termijn zouden wij het toejuichen wanneer een brede samenhang ontstaat op het vlak van podiumkunst, inclusief de steden Amersfoort en Utrecht. Een soort provinciaal podiumplan dat inhoudelijke ontwikkeling van het aanbod en de werving van publiek en publieksgroepen versterkt, al willen wij bij dat laatste benadrukken dat het publieksbereik in Utrecht over het algemeen beslist goed is. Met dit perspectief sluiten wij tegelijkertijd aan bij landelijke ontwikkelingen, waarbij de reguliere financiering van de podiumkunst en van het publieksbereik ter discussie staat. Projecten die zo'n provinciaal podiumplan dichterbij brengen kunnen rekenen op steun uit het actieprogramma.

* *Cultuur & Recreatie*

Cultuur op 'cultuurloze' plaatsen met veel publiek, in een andere context een ander publiek bereiken: die uitdaging is uit de hoek van toerisme en recreatie gekomen. Om na te gaan waar dit idee in vruchtbare aarde valt, zullen wij een aantal proeven mogelijk maken. Deze moeten zijn gericht op blijvende samenwerking tussen de recreatiesector en de cultuursector (kunsten,

erfgoed, bibliotheken, enz). De start wordt gevormd door een project van recreatie-ondernemers op de Heuvelrug met gekwalificeerde (podium)kunstenaars, bijvoorbeeld uit het Amersfoortse. Beoogd resultaat: (podium)kunstactiviteiten op kampeertreinen. Mogelijk volgt, mede op basis van de opgedane ervaringen, in een later stadium een project met de Utrechtse jachthavens. De bijdrage: voor het samenwerkingsverband recreatie-ondernemers voor een deel van programma- en wervingskosten.

* *Samenwerking amateurs*

Samenwerking tussen diverse amateur-organisaties staat al enige tijd op de wensenlijst van zowel de organisaties als de provincie. Provinciale en stedelijk Utrechtse organisaties willen komen tot een Amateurlandhuis. De eerste stap zal zijn de bouw van het Virtueel Landhuis (website), waarin tenminste negen amateur (koepel)organisaties wonen. Het Virtuele Landhuis heeft tot doel de samenwerking op het vlak van informatievoorziening, promotie en imagoverbetering aan te jagen, en een basis te bieden voor inhoudelijke en interdisciplinaire vernieuwing. Onderhoud van de website maakt onderdeel uit van regulier beleid.

Beoogd resultaat: een uitgebreide, interactieve website en vernieuwende samenwerkingsprojecten. De bijdrage: voor de bouw van het Virtuele Landhuis; daarnaast reserveren wij een jaarlijks bedrag voor een bovensectoraal samenwerkingsproject van de 'bewoners' van het Virtuele Landhuis en andere amateurs.

* *Culturele biografie*

Hoe schrijf je het levensverhaal van een regio, zoals dat wordt verteld door het landschap, de monumenten en museumvoorwerpen? Op die vraag zoekt de Federatie Stichts Cultureel Erfgoed een antwoord. De behoefte aan een betekenisvolle omgeving, aan een herkenbare regio groeit bij inwoners en toeristen. De ingrediënten voor de biografie zijn er, maar zij zijn niet met elkaar verbonden. De Federatie Stichts Cultureel Erfgoed wil met een proef beginnen, waarbij wordt 'geofend' met publieksonderzoek, keuze van thematiek, samenwerking van betrokken instellingen, media voor een algemeen publiek.

Het resultaat: de culturele biografie van de Heuvelrug en een model voor de culturele biografieën van andere regio's. De bijdrage: voor dit proefproject.

* *Lijnen in het Landschap*

Het initiatief voor dit project gaat uit van de stichting Kromme Rijn Terecht Anders, een samenwerkingsverband van boeren en beeldend kunstenaars. Hun streven is agrariërs en kunstenaars-bewoners mogelijkheden te bieden voor alternatieve inkomsten (*cultureel ondernemerschap*) en recreatiemogelijkheden te scheppen voor het omliggende stedelijk gebied. Gezinnen met jonge kinderen, 40-plussers en (personeels)verenigingen vormen de doelgroepen. Het project Lijnen in het Landschap neemt het landschap als uitgangspunt. Hier komen geschiedenissen samen, persoonlijke, regionale en algemene historie. Met dat gegeven gaan tien beeldend kunstenaars een beeldenroute ontwerpen. Deze wordt ingepast in het cultuurtoeristische streekaanbod van 2002. Voor de kwaliteitsbeoordeling werkt de stichting nauw samen met het Provinciaal Centrum Beeldende Kunst.

Het resultaat: kunstroute in boerenland, eenmalig onderdeel van toeristisch aanbod in 2002.

De bijdrage: voor proces en organisatie; een bijdrage uit het krediet bkv voor de kunstproductie.

2b. Ruim baan voor culturele diversiteit

Te vaak wordt dit woord geassocieerd met zorgelijke zaken, met problemen bij allochtone groepen en tussen autochtonen en allochtonen. Het culturele leven draait echter niet om knelpunten, maar om inspiratie en expressie, om verrijking van de geest. Bij haar steun aan de organisatie daarvan kiest de provincie niet voor een doelgroepenbenadering. Wij zoeken het daadwerkelijk in verscheidenheid, niet gescheidenheid. Het actieprogramma biedt ons de mogelijkheid om de programmering van niet-westerse kunstuitingen in de provincie te versterken. Daarbij vragen wij om directe inbreng van de inwoners met een allochtone achtergrond en investeringen in de jonge generatie. Parallel hieraan gaan wij activiteiten in het kader van gemeentelijk beleid actief ondersteunen.

**** Zoekopdracht culturele diversiteit op lokaal niveau***

In het kader van ons minderhedenbeleid werken wij samen met een tiental zogeheten concentratiegemeenten, waar de meeste allochtonen wonen. Parallel aan het minderhedenbeleid willen wij met deze gemeenten (laten) nagaan waar kansen liggen voor inspirerende projecten op het vlak van culturele diversiteit. Wij denken vooral aan 'culturele oversteek', dat wil zeggen programma's waarbij verschillende culturen elkaar ontmoeten en beïnvloeden. Bijvoorbeeld door het werven van gastprogrammeurs of -conservatoren. Of door bijzondere vormen van werving van 'het andere' publiek. Met name vragen wij aandacht voor verbindingen op het vlak van het cultureel erfgoed en geschiedenis. Dit omdat parallel aan deze actie die op provinciaal niveau loopt, waarbij het accent op de kunsten ligt.

Beoogd resultaat: voorstellen voor projecten. De bijdrage: voor een verkenner en afhankelijk van het resultaat projectbijdragen.

**** Impuls op provinciaal niveau***

Een voor de handliggende keuze om op provinciaal niveau aandacht te schenken aan de culturele verscheidenheid is gebruik maken van Rasa, wereldculturencentrum, een bevlogen en professionele organisatie. Het is ons te doen om versterking van het niet-westerse podiumaanbod buiten de grote steden. Dit betreft zowel de programmering van professioneel aanbod als het zoeken en steunen van amateurtalent. Tot de voorlopige ideeën behoren uitbreiding van Mondiaal Junior (jeugd tot 12 jaar) en Club Rasa (jongeren vanaf 16 jaar), en inzicht geven in muzikale erfgoed en culturele tradities van allochtone groepen door optredens, lezingen, films, exposities, cursussen. In de provincie gaat dan samengewerkt worden met allochtonenorganisaties en -bewoners, regionale omroep, onderwijs en onderwijssteunpunten, jongerencentra, centra voor kunsteducatie, bibliotheken, amateur-organisaties, collega-podia.

Beoogd resultaat: uitbreiding van het aanbod niet-westerse podiumkunst in de provincie, zowel amateur als professioneel. De bijdrage: voor marktonderzoek en een eerste bijdrage voor uitvoering.

zc. Investeren in de jeugd

Ook hier geldt dat de provincie geen afzonderlijk doelgroepenbeleid voert. In het kader van het beleid podiumkunst dragen wij zorg voor een gekwalificeerd aanbod van jeugdtheater door Utrechtse gezelschappen en op Utrechtse podia. Met verdere stimulering van het aanbod voor jongeren zijn wij terughoudend. Aan de andere kant investeren wij fors aan de basis: de binnenschoolse cultuureducatie. Onze acties ten aanzien van Cultuur en School staan in hoofdstuk IV. Een onderdeel daaruit belichten wij hier, omdat wij daarmee het beleid van de gemeenten willen ondersteunen.

De betrokkenheid van jongeren in de plannen bij de andere vier thema's is een expliciet aandachtspunt.

*** Cultuurdagen**

Bedoeld als impulsen voor de gemeenten.

Tot de succesformules van Cultuur en School behoren de zogeheten gemeentelijke kunstendagen, eigenlijk cultuurdagen omdat het gehele cultuurveld, van bibliotheek tot muziekschool, van historisch museum tot theater deelneemt. Leerlingen krijgen een kijkje voor en achter de schermen en zijn zelf actief. Cultuurdagen bevorderen zowel cultuurparticipatie, nu en later, als samenwerking tussen culturele instellingen. Dus ook de doelstelling *versterking programmering* vinden we hier terug.

De organisatie van de cultuurdagen berust bij de steunpunten kunsteducatie in samenwerking met de Federatie Stichts Cultureel Erfgoed en de lokale instellingen. Van de gemeenten verwachten wij structurele bekostiging van de uitvoeringskosten. Om de inbedding in de gemeentelijke begrotingen te vergemakkelijken en om het aantal (gemeenten met) cultuurdagen uit te breiden zal de provincie overbruggingsbijdragen aan gemeenten verstrekken.

Beoogd resultaat: uitbreiding aan (gemeenten met) cultuurdagen; structurele gemeentelijke bijdragen. De bijdragen: aan gemeenten, in aflopende omvang.

zd. Beter zichtbaar maken van het cultureel vermogen

Wij willen ruime aandacht schenken aan acties die het publiek meer en anders bij het erfgoed kunnen betrekken. De historische waarde van landschappelijke elementen en structuren aan het licht brengen, staat al hoog op onze agenda. Dit vormt de basis voor selectief behoud en de zorg voor een betekenisvolle, een sprekende omgeving voor de inwoners van de provincie. Wij gebruiken het actieprogramma om een aantal plannen extra vaart te geven. Een ander punt is publiek en regionale geschiedenis, en publiek en musea. Bij dat laatste denken wij aan collecties-de-deur uit: letterlijk naar bibliotheek of zorginstellingen, en virtueel via de nieuwe media. Nieuwe manieren om mensen bij monumenten in hun omgeving te betrekken krijgen ook steun. Verder verdient de publieksgerichte samenwerking tussen archieven onze aandacht; zij zijn onderweg naar de vorming van regionaal historische centra.

*** [www. Collectie Utrecht.nl](http://www.CollectieUtrecht.nl)**

In onze provincie is MUSIP, het museuminventarisatieproject, bedacht, uitgevoerd en afgerond. De volgende stap moet ertoe leiden dat de verkregen gegevens toegankelijk worden voor een algemeen publiek en publieksgroepen. Het idee is om, in verschillende stadia, te komen tot een soort provinciaal digitaal museum. Elementen in het plan zijn: overzicht van alle deelcollecties in alle musea, op zaal en in depot, thematische tentoonstellingen van samenwerkende musea, interactieve elementen, met name voor het onderwijs. Het project past binnen de kaders van het landelijke project Cultuurwijzer.

Het resultaat: een website als groeidiamant. De bijdrage: een startbijdrage voor een uitgewerkt projectplan en voor de eerste fase. Daarna volgt opname in het reguliere beleid.

* *Provinciale Monumentennacht*

Dit idee, ingebracht door bureau Explorama, draait om een uitbreiding en tevens versterking van de jaarlijkse Open Monumentdag. De nachtelijke manifestatie heeft verschillende doelstellingen: een jonger publiek betrekken bij het monumentale erfgoed (dus ook *investeren in de jeugd*), komen tot regionale afstemming van het programma, vernieuwing van het aanbod, inclusief nieuwe media (*versterking programmering accommodaties*). Na zonsondergang wordt op zo'n 20 locaties in de provincie een programma geboden met bijvoorbeeld speciale belichting van de panden, amateurtheater, oude muziek en hedendaags (spektakel)muziektheater. Wij stellen als eis dat de monumenten niet louter dienen als decor voor een nachtelijk feest. In eerste instantie is een haalbaarheidsonderzoek nodig.

Het resultaat: een onderzoeksrapport. De bijdrage: voor dit onderzoek.

* *www.Utrechtse Archieven.nl*

De samenwerkende archieven in de provincie werken aan een Internet Project Plan. Doel ervan is te komen tot één complete, gemeenschappelijke website (dus geen 'schil' rond bestaande sites). Deze bevat in eerste aanleg een elektronische folder met praktisch allerlei plus een overzicht van alle archiefcollecties. Hierdoor kan een breed publiek snel inzicht krijgen in bestanden en in de mogelijkheden deze te raadplegen. Daarna groeit de site uit tot een brede toegang tot andere informatie, bijvoorbeeld veel geraadpleegde bestanden, en biedt de site ook andere diensten (zie bijvoorbeeld het project hieronder). Bij dit groeiproces worden verschillende gebruikersgroepen uitdrukkelijk betrokken.

Het resultaat: per medio 2001 een operationele website eerste fase. De bijdrage: voor het inrichten van de site.

* *Virtuele geschiedenis*

De nieuwe media bieden allerlei mogelijkheden om de lokale, regionale en provinciale geschiedenis op een toegankelijke manier te presenteren. Het Utrechts Archief en de Rijksuniversiteit Utrecht werken hierbij inmiddels samen. Studenten leveren, in het kader van hun studie en op basis van een gebeurtenissenlijst, kennis aan voor de archiefwebsite en voor digitaal onderwijsmateriaal. Tot nu toe is het onderwerp de stedelijk Utrechtse geschiedenis. Deze aanpak kan worden uitgebreid over de provincie. Daarbij zal dan samenwerking ontstaan met de andere archieven in de provincie en met de Federatie Stichts Cultureel Erfgoed (die zowel erfgoededucatie als regionale geschiedenis behartigt). De ontwikkeling van deze provinciale aanpak willen wij stimuleren.

Het resultaat: uitbreiding van de gebeurtenissenlijst met provinciale onderwerpen. De bijdrage: een startbijdrage voor samenwerking bij selecteren, verwerken en presenteren van het materiaal.

* *Historische Voetpaden*

Als onderdeel van ons streven naar een betekenisvol, sprekend landschap, willen wij de historische jaagpaden, kerkepaden, postpaden en andere voetpaden in ere doen herstellen en teruggeven aan het publiek. Na een succesvol experiment van Landschapsbeheer Utrecht zal deze organisatie rond een drietal gemeenten verder werken. De gekozen aanpak is van onderop. Het proces kent vele participanten: gemeenten, natuur- en landschapsbeheerders en (andere) grondeigenaren, kerkelijke en historische kringen, de toeristische organisaties. Op geëigende momenten is voorzien in samenwerking met kunstinstellingen.

Beoogd resultaat: herstel en toegankelijkheid van historische paden rondom Leusden, Lopik en Breukelen. De bijdrage: voor projectcoördinatie en publiekswerving voor de eerste jaren; restauratie van de paden wordt elders gefinancierd; eventuele vervolgbijdragen afhankelijk van resultaten en mogelijkheden voor bekostiging uit reguliere kredieten.

** Kunst in de (semi)openbare ruimte*

Op vele plekken in de provincie wordt het oog getroffen door kunstwerken, op straat, in het park, in (semi)openbare gebouwen. Er bestaat geen inzicht in de totale rijkdom aan beeldende kunst. Het Centrum Beeldende Kunst start daarom een inventarisatieproject. Onderdeel daarvan is het toegankelijk maken van de inventarisatie voor het publiek.

Het resultaat: een totaaloverzicht in beeld, geschrift en op website, met publicaties, excursies, lesbrieven. De bijdrage: voor de start van het project, voor twee jaar; daarna bekostiging uit regulier krediet.

2e. Culturele planologie op de agenda zetten

Zowel in het stedelijk als in het landelijk gebied van de provincie spelen zich vrij ingrijpende veranderingen af. Er zijn omvattende, complexe processen van stadsuitbreiding en landinrichting gaande; de kwaliteit van de openbare ruimte wordt daarbij makkelijk uit het oog wordt verloren. Wij willen met het programma die acties stimuleren waarbij een kwalitatieve inbreng in deze processen wordt gecombineerd met de zorg voor betrokkenheid van bewoners.

** Kunstenfestival Nieuwegein*

Een actie van de gemeente.

Het stadscentrum in deze gemeenten ondergaat het komende decennium een ingrijpende verandering. Dat is niet alleen een kwestie van technisch breken en bouwen, maar ook van identiteit en beleving van kwaliteit. Als begeleiding van de verschillende bouwfases en -objecten streeft de gemeente naar een jaarlijks kunstenfestival, dat de bewoners van Nieuwegein daadwerkelijk bij de metamorfose van hun stadshart zal betrekken.

Beoogd resultaat: tien jaar lang een tiendaags festival. De bijdrage: op het moment dat een gezonde financiële basis binnen handbereik ligt, kan de gemeente rekenen op een provinciale startbijdrage, gespreid over enkele jaren.

** Landinrichting De Venen*

Het veengebied Utrecht-Zuid-Holland, als onderdeel van het groene Hart, wordt in de komende tien jaar opnieuw ingericht. Integraal aspect van dit proces is de zorg voor de kwaliteit van de openbare ruimte, waaraan kunst en vormgeving een wezenlijke bijdrage kunnen leveren.

Binnenkort wordt begonnen met een inventariserend startproject, waarin de betekenisvolle plaatsen in het landschap door het oog van kunstenaars worden gezien. Dit project wordt medebekostigd uit de geldstroom beeldende kunst en vormgeving (zie blz. 26). Vanaf 2001 is voorzien in inhoudelijke projectcoördinatie. Vervolgens kunnen diverse uitvoerende projecten tot ontwikkeling komen. Een bijdrage uit het algemene deel van het actieprogramma is mogelijk voor de organisatie van directe inbreng van de bewoners en koppeling met de sociaal-culturele geschiedenis.

IV Cultuur en School

1. Voortzetting van het beleid

Evenals in voorgaande jaren geven wij een zware prioriteit aan investeren daar waar de gehele jeugd is te vinden, namelijk op scholen en opleidingen. Het is onze overtuiging (gestaafd door onderzoek) dat, na cultuuroverdracht in gezinsverband, deze benadering de meeste kans biedt op blijvend respect voor en betrokkenheid bij cultuuruitingen.

Hoewel de landelijke impuls Cultuur en School 1997-2000 bedoeld was als tijdelijke en projectmatige versterking van de cultuureducatie, hebben wij deze impuls van meet af als uitbreiding van regulier beleid ingevuld. Dat voor de komende Cultuur en Schoolperiode 2001-2004 het begrip 'verankering' centraal staat, betekent dat wij bij onze eerdere keuze kunnen blijven.

De uitgangspunten die wij in ons beleid cultuureducatie hanteren zijn:

- cultuur structureel inbedden in schoolbeleid en in het curriculum
- de vraag van de school staat centraal
- prioriteit voor netwerken tussen scholen en hun directe culturele omgeving
- efficiënt werken door afstemming van aanbod en voor zover mogelijk bundeling van de vraag, en door overdraagbaarheid van projecten
- de provincie bekostigt hoofdzakelijk het verbindende mechanisme tussen scholen en cultuur-aanbieders; gemeenten, scholen en cultuurinstellingen de overige kosten.

Voor Cultuur en School 2001-2004 zijn landelijk de volgende accenten overeengekomen:

- a) erfgoed in zowel basis- als voortgezet onderwijs, met inbegrip van opbouw van infrastructuur
- b) extra aandacht voor onderwijsinstellingen met moeilijk te bereiken groepen: vmbo en Roc's
- c) ruim baan voor culturele diversiteit.

Wij hebben, in het verlengde van het al ingezette beleid, gekozen voor erfgoed en vmbo en roc's. Daar zijn de meeste jongeren met een allochtone culturele achtergrond te vinden, zodat op indirecte wijze kan worden bijgedragen aan ruimte voor culturele verscheidenheid.

De vraag van de scholen groeit onder invloed van het studiehuis, de introductie van Culturele en Kunstzinnige Vorming (CKV) en door inspirerende ervaringen. Wij hebben daarom besloten tot een verschuiving van geld uit het algemene deel van het actieprogramma naar Cultuur en School (zie blz. 29).

2. De acties

* *Erfgoed*

De prioriteit voor inbedding van het erfgoedthema's in het onderwijs blijft zwaar wegen. Gewerkt wordt met een aantal modellen en trajecten, die steeds een andere invulling moeten krijgen, omdat het erfgoed in de omgeving van de school of groep van scholen (gemeente, streek) immers steeds verschilt. Maatwerk dus. Het doel voor de komende jaren is reeds ontwikkelde en beproefde trajecten uit te zetten bij andere scholen en tegelijkertijd nieuwe trajecten te ontwikkelen. Ook willen wij de infrastructurele kant versterken. Deze wordt dichterbij het onderwijs gebracht. Het centrale ondersteuningspunt Federatie Stichts Cultureel Erfgoed is onlangs

uitgebreid, waardoor het mogelijk is om functies op regionale schaal uit te voeren. Deze regionale consulenten hebben een werkgebied analoog aan en in vaste samenwerking met regionale steunpunten kunsteducatie.

Vmbo-scholen blijven expliciet op het programma staan. De invoering van CKV bij dit onderwijstype vergroot de vraag naar een helpende hand.

Voor het eerst komt nu het onderwerp erfgoed in het beroepsonderwijs aan de orde. Op verzoek van de sector zelf wordt gewerkt aan erfgoedthema's in het curriculum van roc's.

De Federatie stelt op het ogenblik een begeleidingscommissie samen, bestaande uit enkele docenten/directeuren van scholen, waaronder vmbo, en generalisten uit de wetenschappelijke en museumwereld.

De beoogde resultaten zijn: participatie van scholen voor voortgezet onderwijs uitbreiden tot 100% van de circa 45 scholen; tenminste op peil houden van participatie van basisscholen zo mogelijk uitbreiding naar 40% van de 520 scholen; een of meer modellen voor toepassing van erfgoed in roc's.

De bijdrage: voor bemiddeling vraag-aanbod, deels materiaalontwikkeling, voor instandhouding infrastructuur.

** Kunsten*

Binnen Cultuur en School richt de kunsteducatie zich uitsluitend op het voortgezet onderwijs en roc's (het reguliere beleid kunsteducatie staat garant voor de ondersteuning van het basisonderwijs). In de afgelopen jaren hebben de regionale steunpunten kunsteducatie hun nut bewezen als schakel tussen scholen en het culturele aanbod. In de komende jaren wordt gewerkt aan het consolideren van de regionale platforms van cultuurcoördinatoren, waaraan reeds alle scholen deelnemen, aan informatievoorziening voor leerlingen en voor docenten (krant/website), aan het uitbreiden van de kunstmenu's voor de onderbouw en het bestendigen en uitbreiden van vaste banden tussen scholen en lokale instellingen (onder meer cultuurdagen). Ook voor de steunpunten geldt dat de vraag uit het vmbo toeneemt door de invoering van CKV.

Het resultaat zal zijn: 100% participatie van scholen in de regionale platforms en 100% bereik van docenten en scholieren via de informatiemedia; uitbreiding kunstmenu's in de onderbouw; uitbreiding aantal (gemeenten met) cultuurdagen en vergelijkbare binnengemeentelijke samenwerkingsprojecten.

** Overige deelterreinen*

Over de boeg van het beleid openbaar bibliotheekwezen wordt de ondersteuning van het onderwijs door bibliotheken gestimuleerd. De steunpunten kunsteducatie en de Federatie Stichting Cultureel Erfgoed werken op onderdelen samen met bibliotheken.

V Decentrale geldstroom beeldende kunst en vormgeving

1. Beleidsombuigingen

Zoals al opgemerkt in hoofdstuk I omvat het Actieprogramma Cultuurbereik twee specifieke onderdelen waarin wordt aangeknoopt bij bestaand beleid. Nog meer dan bij Cultuur en School gaat het in dit hoofdstuk over regulier beleid: de decentrale geldstroom maakt op dit moment namelijk 60% uit van het provinciale geld voor beeldende kunst en vormgeving (bkv).

In de Cultuurnota 1999-2002 zijn onze voornemens gebaseerd op het toen geldende toetsingskader. Met de rijksbijdrage stimuleren wij kunstproductie, met rechtstreekse productiesubsidies aan kunstenaars en door bijdragen aan derden. Verder stimuleren wij het zelfstandig kunstenaarschap en publieksgerichte benadering, met subsidies voor publiciteit, manifestaties en evenementen, en met subsidies voor aankopen kunstuitleen. Met enkele gemeenten bestaan convenanten, waarin deze twee sporen doorlopen. Redelijk recent is de aandacht voor beeldende kunst en vormgeving als integraal facet van ruimtelijke ordening.

Met het eigen provinciale geld richten wij ons in hoofdzaak op de opbouw van een infrastructuur: het provinciaal Centrum Beeldende Kunst, de Kunstuitleen, Stichting Four Free (informatievoorziening) en Grafisch Atelier (kunstenaarsvoorziening).

Voor de komende jaren wordt het landelijk toetsingskader bij de rijksbijdrage uitgebreid met twee doelstellingen:

- cultuurbereik, dat wil zeggen de vijf landelijke thema's van dit actieprogramma
- cultureel ondernemerschap, dat wil zeggen versterking van de marktpositie van kunstenaars en kunstenaarsorganisaties.

Dit betekent dat de provincie halverwege de looptijd van haar eigen cultuurnota nieuwe accenten gaat inbouwen. Dat gaat langs de wegen der geleidelijkheid. Ten eerste omdat wij uit oogpunt van zorgvuldigheid afzien van abrupte ingrepen in het lopende beleid. Ten tweede - en niet in de laatste plaats - omdat binnen het lopende beleid al ten dele wordt gewerkt met de twee nieuwe doelstellingen.

2. De (eerste) acties

* *Provinciale Kunstuitleen*

De Kunstuitleen is bij uitstek een instrument om publiek en publieksgroepen te betrekken bij beeldende kunst. De basis is de collectie, die wordt opgebouwd met aankopen en huren. Die blijven wij garanderen. De komende jaren gaan wij binnen het budget voor aankopen en huren een deel reserveren voor onorthodoxe verwervingsmethoden, waarbij een wisselwerking ontstaat tussen de kunstenaar en zijn beroepspraktijk en de leners. Met een eerste uitwerking is men inmiddels al gestart, door in samenwerking met de steunpunten kunsteducatie, projecten op te zetten (*investeren in de jeugd*). Wij vragen de Kunstuitleen om dergelijke plannen te ontwikkelen ook voor andere publieksgroepen. Daarbij denken wij ook aan verbindingen met andere cultuurdisciplines en andere sectoren, zoals zorginstellingen.

* *Convenantgemeenten*

Vanaf 2001 sluit de provincie een bkv-convenant met twee gemeenten: Zeist (op grond van het IPO-VNG-convenant) en met Nieuwegein (eigen initiatief). De gemeente Amersfoort stelt haar eigen actieprogramma op, terwijl de gemeente Utrecht van meet af aan een eigen verantwoordelijkheid heeft gehad. De gemeente Zeist heeft al ideeën op tafel gelegd in het kader van de vijf landelijke doelstellingen cultuurbereik. Met beide gemeenten zullen wij afspraken maken over de doorwerking van én het thema cultureel ondernemerschap én cultuurbereik. Deze gemeenten betonen zich intussen ook actief waar het gaat om het algemene deel van het actieprogramma.

* *Netwerk Beeldende-Kunstinstellingen*

Een netwerk van bkv-instellingen kan een belangrijke steun in de rug betekenen voor het zelfstandig kunstenaarschap. Deze instellingen vervullen een laboratoriumfunctie; vernieuwingen doen zich hier het eerste voor. Tegelijkertijd het zijn de plekken waar kunstenaars en potentiële kopers/ tentoonstellers elkaar ontmoeten. Met de gemeente Utrecht zijn wij in overleg over de ontwikkeling van een netwerk, gevormd door kunstenaarsorganisaties als Sub-K/Begane Grond, Casco, Grafisch Atelier, Impakt en het provinciaal Centrum Beeldende Kunst en Vormgeving. Wij reserveren geld speciaal voor de bekostiging van publieksgerichte acties, zoals lezingen, debatten en tentoonstellingsprogramma's.

* *Provinciale tekeningencollectie*

De provincie beschikt over een unieke collectie hedendaagse tekeningen. Zij is in langdurige bruikleen bij het Centraal Museum. Jaarlijks wordt een aantal aankopen gedaan. Aan de ontsluiting voor het publiek van deze kwetsbare stukken wordt inmiddels ook gewerkt. Wij streven ernaar de verdere collectievorming te gaan bekostigen uit autonoom geld. Gegeven het feit dat de provinciale cultuurnota loopt tot en met 2002 ramen wij in het actieprogramma nog voor twee jaar middelen.

* *Incidentele actie*

Met de subsidiepot voor incidentele bijdragen stimuleren wij een breed scala aan activiteiten. Het accent ligt bij de presentatie en andere publieksgerichte activiteiten, maar ook de kunstproductie wordt ondersteund. Kunstenaars en kunstenaarscollectieven, niet op winst gerichte organisaties, gemeenten en andere openbare lichamen kunnen er een beroep op doen. Alle aanvragen gaan voor beoordeling naar een onafhankelijke adviescommissie. Cultureel ondernemerschap en cultuurbereik maken op dit moment geen onderdeel uit van de toetsingscriteria. In 2001 zullen wij de regeling aanpassen. Onder meer denken wij daarbij aan een criterium dat de betrokkenheid van bewoners of gebruikers bij kunst in en vormgeving van de openbare ruimte veilig stelt.

Op het programma staat in elk geval een impuls voor inbreng uit de wereld van beeldende kunst en vormgeving in twee grote landschappelijke projecten, te weten de Nieuwe Hollandse Waterlinie en het landinrichtingsproject De Venen. Het project De Venen hebben wij ook in het algemeen deel van het actieprogramma opgenomen (blz. 22). Op titel van beeldende kunst en vormgeving geven wij een bijdrage voor het startproject met de, aan de aboriginals ontleende, titel "Zijn er zangsporen in de Venen".

Geld

VI De meerjarenramingen

De bestuurlijke afspraken tussen IPO, VNG en rijk voorzien in de gezamenlijke financiering van het programma. Uitzondering is het deel Decentrale geldstroom beeldende kunst en vormgeving, dat geheel wordt gefinancierd uit de gelijknamige rijksbijdrage. Voor het algemene deel van het programma en voor Cultuur en School leggen provincie en rijk ieder 50% van het geld op tafel.

De overheidsbijdragen worden berekend op basis van de inwoneraantallen per peildatum 1 januari 2000. Hierbij blijven Amersfoort en de gemeente Utrecht buiten beschouwing, omdat zij hun eigen actieprogramma opstellen. De samenvoeging van Utrecht en Vleuten-De Meern per 1 januari 2001 is al wel verdisconteerd.

De investeringen bedragen:

- a) Algemeen deel - zowel provincie als rijk
  - 1,- per inwoner voor het jaar 2001
  - 1,50 voor de jaren 2002 - 2004
- b) Cultuur en School - zowel provincie als rijk
  - 0,30 per inwoner voor de jaren 2001-2004

De provincie komt alleen in aanmerking voor de rijksbijdragen als zij minimaal dit geld per inwoner inzet.

- c) Decentrale geldstroom beeldende kunst en vormgeving - alleen rijksbijdrage
  - 1,54 per inwoner voor de jaren 2001 - 2004

Wij zijn van mening dat een bijdrage van 0,30 per inwoner onvoldoende is voor een werkelijke verankering van erfgoed in 520 basisscholen, en voor verankering van kunsten én erfgoed in ruim 50 scholen voor voortgezet onderwijs resp. opleidingsinstituten. Daarom verhogen wij het met het rijk overeengekomen minimumbedrag voor Cultuur en School door een gedeeltelijke overheveling van geld uit het algemene deel van het actieprogramma. Voor een goed begrip: dit overgehevelde bedrag komt vrijwel overeen met de bijdrage aan de dekking van dat algemene deel uit het provinciale krediet Cultuur en School (verdubbeld door de rijksbijdrage).

Het actieprogramma is geen dichtgetimmerd plan met pasklare onderdelen. Het omvat processen en zoektrajecten. Wij willen gedurende de looptijd steeds ruimte laten voor nieuwe initiatieven en voor vervolgttrajecten van succesvolle proeven. Dat vraagt om een flexibele begroting met dekkredieten en richtbedragen. Wat de bijdragen voor gemeentelijk beleid betreft, reserveren wij gaandeweg steeds meer geld. De praktijk moet uitwijzen of die ramingen realistisch zijn.

Hierachter vindt de lezer een viertal financiële overzichten:

1. De overeengekomen bijdragen van provincie en rijk
2. Ramingen impulsen gemeenten en veld
3. Ramingen Cultuur en School
4. Ramingen Decentrale geldstroom beeldende kunst en vormgeving.

Overeengekomen bijdragen van provincie en rijk
x 1.000

	2001	2002	2003	2004	totaal
<i>Algemeen deel *</i>					
provincie	728	1.092	1.092	1.092	4.004
rijk	728	1.092	1.092	1.092	4.004
totaal	1.456	2.184	2.184	2.184	8.008
<i>Cultuur en School **</i>					
provincie	218.500	218.500	218.500	218.500	874
rijk	218.500	218.500	218.500	218.500	874
totaal	437	437	437	437	1.748
<i>Geldstroom BKV ***</i>					
provincie	-	-	-	-	-
rijk=totaal	1.121	1.121	1.121	1.121	4.484

* 1,- per inwoner in 2001 en 1,50 per inwoner voor 2002-2004 (excl. Amersfoort en Utrecht)

** 0,30 per inwoner

*** 1,54 per inwoner

**Impulsen voor gemeenten en het provinciale-regionale veld
x 1.000 (richtbedragen)**

	2001	2002	2003	2004
a) totaal	1.456	2.184	2.184	2.184
b) af: uitvoeringskosten	100	80	80	80
c) af: naar Cultuur en School	460	500	500	500
d) beschikbaar	896	1.604	1.604	1.604
e) impulsen voor gemeenten	240	540	800	800
f) impulsen voor het veld	656	1.064	804	804
waarvan de eerste acties:				
<i>g) versterking programmering</i>				
1. PoezieZeist	70	*	—	—
2. Museum&Theater	40	*	*	*
3. Samenwerking podia	50	150	150	150
4. Cultuur&Recreatie	25	50	*	*
5. Samenwerking amateurs	85	75	25	25
6. Culturele biografie	45	45	—	—
7. Lijnen in het landschap	40	—	—	—
<i>h) culturele diversiteit</i>				
1. zoekopdracht gemeenten	50	75	100	100
2. provinciale impuls	100	200	*	*
<i>i) jeugd</i>				
Cultuurdagen	40	50	50	25
<i>k) cultureel vermogen</i>				
1. www.Collectie Utrecht.nl	100	100	—	—
2. Monumentennacht	15	*	—	—
3. www. Archieven.nl	25	—	—	—
4. Virtuele geschiedenis	10	10	—	—
5. Historische voetpaden	100	100	*	*
6. Kunst openbare ruimte	60	60	—	—
<i>l) culturele planologie</i>				
1. Kunstenfestival N'gein	—	75	50	25
2. In de Venen	—	*	*	*
m) vervolgtrajecten en nieuwe initiatieven gemeenten	40	340	600	650
n) vervolgtrajecten en nieuwe initiatieven veld	—	274	629	629

* = eventuele raming in actualiseringen 2002, 2003, 2004

CULTUUR EN SCHOOL
x 1000 (richtbedragen)

	2001	2002	2003	2004
a) overeengekomen minimum	437	437	437	437
b) bij: verschuiving algemeen deel (#)	460	500	500	500
c) beschikbaar	897	937	937	937
d) voor erfgoededucatie	449	467	467	467
e) voor kunsteducatie	448	470	470	470

DECENTRALE GELDSTROOM BKV
x 1.000 (richtbedragen)

	2001	2002	2003	2004
f) beschikbaar	1.121	1.121	1.121	1.121
g) collectie kunstuitleen	250	250	*	*
h) convenantgemeenten	184	184	184	184
i) netwerk instellingen	185	185	*	*
k) tekeningencollectie	45	45	—	—
l) incidentele acties	457	457	*	*
waarvan:				
m) grote landschapsprojecten	75	50	*	*

(#) zie voor een toelichting blz. 29

* = eventuele raming in actualiseringen 2002, 2003, 2004

provincie :: Utrecht